

Notitie

Contactpersoon Friso Koop

Datum 5 februari 2007

Kenmerk N003-4463429FKO-pla-V01

Natuurtoets 'Het Bosje' te Elst

1 Inleiding

In opdracht van Amer Adviseurs bv is door Tauw een natuurtoets uitgevoerd voor vijf locaties in de bebouwde kom van Elst (Utrecht). De aanleiding tot de natuurtoets wordt gevormd door het voornemen om de locaties te herinrichten (woningbouw). Het gaat om de volgende vijf locaties:

Deellocatie A: Het terrein van basisschool Het Visnet, gelegen aan de Christinastraat 49

Deellocatie B: Het terrein van basisschool De Woudmees, gelegen aan de Prinsenweg 79

Deellocatie C: Het terrein van het Dorpshuis, gelegen aan de Rijksstraatweg 164

Deellocatie D: Het terrein rondom de gymnastiekzalen gelegen aan de Nassastraat

Deellocatie E: Het terrein van Het Bosje, fase 3

De ligging van de locaties is weergegeven in bijlage 1. Op de kaart is tevens de ligging van de beschermde natuurgebieden weergegeven.

De locaties vallen niet binnen de begrenzing van de Ecologische hoofdstructuur (EHS) of een ander beschermd natuurgebied. Wel grenzen de uiterwaarden van de Neder-Rijn juist aan de zuidzijde van de bebouwde kom van Elst. Deze uiterwaarden ('Buiten-Waarden') zijn opgenomen in de Ecologische hoofdstructuur en zijn tevens aangewezen als Natura 2000-gebied (Vogelrichtlijngebied Neder-Rijn). Locatie C grenst juist aan dit Natura 2000-gebied.

De noordzijde van de bebouwde kom van Elst grenst ook aan de EHS. Locatie E ligt het dichtst bij deze EHS (afstand tot EHS bedraagt circa 100 m).

Gezien de aanwezigheid van beschermde natuurgebieden nabij de locaties, is voor de toetsing van het voornemen niet alleen de soortbescherming door de Flora- en Faunawet van toepassing, maar ook gebiedsbescherming. De bescherming van de EHS is (indirect) vastgelegd in de Wet op de ruimtelijke ordening (Wro) en de bescherming van het Natura 2000-gebied is vastgelegd in de Natuurbeschermingswet 1998.

Onderzoeksmethode

De mogelijke aanwezigheid van beschermde dier- en/of plantensoorten is bepaald aan de hand van de volgende gegevens:

- Gratis beschikbare gegevens van het Natuurloket (www.natuurloket.nl)
- Regionale en landelijke verspreidingsatlassen
- Verspreidingsgegevens van amfibieën en reptielen (www.ravon.nl)
- Een oriënterend veldbezoek op 20 juli 2006

Het oriënterende veldbezoek is erop gericht te controleren in hoeverre soorten, waarvan op basis van literatuurgegevens wordt aangenomen dat deze aanwezig kunnen zijn, daadwerkelijk op de locatie voorkomen of in hoeverre de locatie voldoet aan de eisen die deze soorten aan hun leefomgeving stellen.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 behandelt de voor dit onderzoek relevante wetgeving, waarna in hoofdstuk 3 een beschrijving wordt gegeven van de actuele natuurwaarden in en om het plangebied. In hoofdstuk 4 worden de mogelijke effecten van de voorgenomen bouw van de woningen beschreven. Hoofdstuk 5 bevat de conclusies van de natuurtoets.

2 Natuurbeschermingswetgeving

De voor de locatie relevante natuurbeschermingswetgeving betreft de soortbescherming die is vastgelegd in de Flora- en Faunawet (beschreven in paragraaf 2.1) en de gebiedsbescherming van de EHS en de Vogelrichtlijn. In paragraaf 2.2 wordt ingegaan op de zorgplicht en in paragraaf 2.3 op de status van op de Rode lijst geplaatste soorten.

De bescherming van de EHS is indirect vastgelegd in de Wet op de ruimtelijke ordening (beschreven in paragraaf 2.4) en de bescherming van het Natura 2000-gebied (Vogelrichtlijngebied Neder-Rijn) is vastgelegd in de Natuurbeschermingswet 1998 (beschreven in paragraaf 2.5).

2.1 Flora- en Faunawet (Ffw)

De Flora- en Faunawet is ook *buiten* beschermde natuurgebieden van kracht. De Flora- en Faunawet voorziet in de bescherming van een groot aantal in Nederland aanwezige dier- en plantensoorten in hun natuurlijke leefgebied. De beschermde diersoorten (vogels, vissen, zoogdieren, amfibieën, reptielen, insecten, et cetera) en enkele plantensoorten zijn te vinden op lijsten, die deel uitmaken van de Flora- en Faunawet.

ConceptKenmerk N003-4463429FKO-pla-V01

Op grond van de Flora- en Faunawet is het bijvoorbeeld verboden: 'nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren behorende tot een beschermde inheemse soort te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren' (artikel 11 Flora- en Faunawet). Ook is het verboden: 'dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten' (artikel 10 Flora- en Faunawet). Tenslotte is het verboden: 'planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen' (artikel 8 Flora- en Faunawet). Als er sprake is van aantasting, is het uitvoeren van een dergelijke activiteit alleen toegestaan met een ontheffing van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Voor een groot aantal beschermde soorten geldt echter sinds 23 februari 2005 een vrijstelling.

Voordat kan worden gestart met de werkzaamheden geeft de wet aan dat de volgende handelingen moeten worden doorlopen:

- Bepaling van de waarde ter plaatse van de locatie en haar directe omgeving voor (beschermde) planten- en diersoorten
- Bepaling van de effecten van de voorgenomen plannen op die soorten en hun leefgebieden
- Bepaling van de mogelijkheden om rekening te houden met die soorten en leefgebieden. Naarmate er beter rekening kan worden gehouden met deze leefgebieden zal het uiteindelijke effect geringer zijn. De maatregelen die het effect verkleinen worden wel verzachtende of 'mitigerende' maatregelen genoemd
- Eventueel een vervolgtraject, wanneer mitigerende maatregelen onvoldoende blijken te zijn. Onderdeel hiervan kan uitwerking van compenserende maatregelen zijn

Voor de mogelijkheid van het verlenen van de ontheffing, wordt sinds 23 februari 2005 onderscheid gemaakt tussen drie categorieën beschermde soorten:

1. Extra beschermde soorten: de Habitatrichtlijnsoorten en de zwaardere categorieën van de Rode lijsten (deze zijn inmiddels alle gepubliceerd in de Staatscourant)
2. De meest algemene, niet bedreigde soorten. Voor deze soorten geldt een vrijstellingsregeling (tabel 1-soorten)
3. Een tussencategorie, de resterende beschermde soorten (tabel 2). Hiervoor geldt een vrijstelling wanneer wordt gehandeld volgens een goedgekeurde gedragscode. In andere gevallen moet voor deze soorten een ontheffing worden gevraagd

Extra beschermde soorten ('tabel 3-soorten'). Voor extra beschermde soorten kan alleen ontheffing voor ruimtelijke ontwikkelingen worden verleend indien aan de volgende criteria wordt voldaan:

- Er bestaat geen andere bevredigende oplossing; dat betekent dat er alternatieven (voor de locatie of vorm van de activiteit) onderzocht moeten worden voor de in het geding zijnde activiteit
- Er is sprake van de belangen, vermeld in artikel 75, lid 4, sub a of genoemd in artikel 2 van Vrijstellingsbesluit. Een essentiële ontheffingsgrond voor een plan komt naar voren in artikel 2 van het Vrijstellingsbesluit. Ontheffing kan worden verleend indien er sprake is van 'dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van sociale en economische aard, en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten'
- Er wordt geen afbreuk gedaan aan de gunstige staat van de instandhouding van de soort. Indien de gunstige staat van de betrokken soort(en) in het geding komt, dienen maatregelen te worden genomen om de instandhouding te garanderen. Schade op individuniveau dient te worden voorkomen. Dat kan door compenserende, maar ook mitigerende (verzachtende) maatregelen te nemen. Of er en welke compenserende en/of mitigerende maatregelen nodig zijn, kan de Minister van LNV in de voorschriften bij de ontheffing aangeven. Compensatie van schade aan biotopen van soorten die zijn vermeld in bijlage I van de Vogelrichtlijn of bijlage IV van de Habitatrichtlijn moet zijn afgerond voordat kan worden gestart met het plan

Algemeen voorkomende beschermde soorten ('tabel 1-soorten')

Voor deze soorten geldt een vrijstellingsregeling.

Overige beschermde soorten ('tabel 2-soorten')

Voor de overige beschermde soorten kan door LNV ontheffing worden verleend als geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort (populatie-niveau). Indien de gunstige staat van instandhouding van de soort wel in het geding komt, dienen mitigerende en/of compenserende maatregelen te worden getroffen.

Voor initiatiefnemers van onder andere ruimtelijke ontwikkelingen die individueel of gezamenlijk beschikken over een door het Ministerie van LNV goedgekeurde gedragscode die aangeeft op welke wijze rekening wordt gehouden met beschermde soorten geldt voor deze soorten eveneens een vrijstelling.

Vogels

Vogels nemen in de Flora- en Faunawet een bijzondere positie in. Voor het aantasten van broedende vogels geldt een zware toets (vergelijkbaar met tabel 3-soorten). Het broedseizoen loopt van 15 maart tot 15 juli.

Voor het aantasten van vaste verblijfplaatsen van vogels (bijvoorbeeld de vaste verblijfplaats van een bosuil, een jaarlijks bezet nest van een buizerd of spechtenholen) dient een ontheffing te worden aangevraagd. Onduidelijk is vooralsnog voor welke vogelsoorten een ontheffing moet worden aangevraagd. Het Ministerie van LNV zal hier naar verwachting eind 2006 duidelijkheid over geven.

2.2 Zorgplicht

In de Flora- en Faunawet is een zorgplicht opgenomen (artikel 2, lid 1: Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving. Artikel 2, lid 2: De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voorzover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voorzover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken).

De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, en in het geval dat ze beschermd zijn ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend. De zorgplicht betekent niet dat er geen dieren mogen worden gedood, maar wel dat dit, indien noodzakelijk, op zodanige wijze gebeurt dat het lijden zo beperkt mogelijk is.

2.3 Rode lijst

De Rode lijsten hebben een wettelijke status. Soorten die op de Rode lijst zijn geplaatst, zijn niet per definitie ook beschermd: deze soorten zijn alleen beschermd als ze ook in de Flora- en Faunawet als beschermde soort zijn opgenomen.

2.4 Wet op de ruimtelijke ordening (Wro)

De Wet op de ruimtelijke ordening (Wro) is de basis voor de vaststelling van het ruimtelijk beleid op rijks-, provinciaal, en gemeentelijk niveau. De bescherming van de Ecologische Hoofdstructuur is hierin verankerd.

De (landelijke) Ecologische Hoofdstructuur (EHS) werd officieel geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan en hierna opgenomen in het Structuurschema Groene Ruimte. De (landelijke) EHS zoals weergegeven in het Structuurschema Groene Ruimte (SGR) is inmiddels gedetailleerd uitgewerkt in provinciale ecologische hoofdstructuren. Ook hebben alle provincies hun eigen provinciale compensatiebeginsel geformuleerd in meer of mindere mate gebaseerd op het compensatiebeginsel uit het SGR.

Aan de EHS is een afwegingskader verbonden dat vrijwel identiek is aan dat van artikel 6 lid 2, 3 en 4 van de Habitatrichtlijn. Hieronder wordt dit afwegingskader uiteen gezet.

Indien het vermoeden bestaat dat schade wordt aangebracht aan de natuurwaarden binnen de Ecologische Hoofdstructuur, dienen de volgende stappen doorlopen te worden:

1. Vindt er aantasting plaats van natuurwaarden (de zogenaamde 'wezenlijke waarden en kenmerken') van de Ecologische Hoofdstructuur of heeft de ontwikkeling (deels) binnen de begrensde Ecologische hoofdstructuur plaats?
2. Indien dat het geval is, kan redelijkerwijs elders of op een andere manier aan dit zwaarwegend belang tegemoet worden gekomen? Deze stap bestaat in feite uit twee deelvragen:
 - a. Is de ontwikkeling noodzakelijk? Bij beantwoording kunnen bijvoorbeeld (sociaal-) economische argumenten worden gebruikt
 - b. Is de ontwikkeling noodzakelijk op deze locatie? Aangetoond moet worden dat, mede op basis van ecologische criteria, alternatieve locaties minder gunstig zijn
3. Indien dat niet het geval is, kunnen redelijkerwijs mitigerende maatregelen worden genomen om de aantasting zo klein mogelijk te doen zijn?
4. Indien dit niet (voldoende) het geval is, welke compensatie wordt dan geboden voor het verloren gaan van de waarden?

In deze natuurtoets wordt antwoord gegeven op vraag 1; vindt er aantasting plaats van natuurwaarden (de zogenaamde 'wezenlijke waarden en kenmerken') van de Ecologische Hoofdstructuur?

2.5 Natuurbeschermingswet 1998

De Natuurbeschermingswet 1998 van 25 mei 1998 (Nbw 1998) behelst de bescherming van natuur en landschap. De gebiedsbescherming staat centraal in deze wet. Daarbij kan het gaan om uiteenlopende natuurgebieden en beschermde waarden. Ook de schaal van de gebieden kan sterk verschillen. Het betreft de volgende te beschermen gebiedscategorieën:

- Speciale beschermingszones Vogelrichtlijn
- Speciale beschermingszones Habitatrichtlijn
- Beschermde natuurmonumenten en Staatsnatuurmonumenten
- Ramsar-wetlands

2.5.1 Vogel- en Habitatrichtlijngebieden

De bescherming van Natura 2000-gebieden (Vogel- en Habitatrichtlijn) volgens de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 is vergelijkbaar met de bescherming volgens artikel 6 van de Habitatrichtlijn, die de afgelopen jaren in Nederland is toegepast. Nederland past een vergunningstelsel toe. Hierdoor is in ons land ook in de toekomst een zorgvuldige afweging gewaarborgd rond projecten die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden.

Deze vergunningen worden verleend door de provincies of door de Minister van LNV. Of de vergunning wordt verleend door de provincie of door LNV is afhankelijk van de aard, omvang en ligging van de projecten.

Natura 2000-gebieden mogen geen significante schade ondervinden. Dit houdt in dat bepaalde plannen en projecten op zichzelf óf in combinatie met andere plannen en projecten de natuurwaarden waarvoor de gebieden zijn aangewezen, niet significant negatief mogen beïnvloeden. Elke ontwikkeling in of nabij een Natura 2000-gebied dient te worden onderworpen aan een 'voortoets'. Uit de voortoets moet blijken of kan worden uitgesloten dat de gewenste werkzaamheden / ontwikkelingen een significant negatief effect hebben (op zichzelf of in combinatie met andere plannen of projecten).

Nederland zal in de komende jaren voor alle gebieden die samen Natura 2000 vormen, beheerplannen opstellen. Deze beheersplannen maken duidelijk welke activiteiten wel en niet mogelijk zijn in en om die gebieden.

2.5.2 Beschermde natuurmonumenten

De gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 heeft gevolgen voor de Beschermde natuurmonumenten en Staatsnatuurmonumenten. Het verschil is binnenkort verdwenen; beide vallen dan onder de noemer Beschermde natuurmonumenten. Verder wordt onderscheid gemaakt tussen Beschermde natuurmonumenten die binnen en buiten Natura 2000-gebieden liggen. Het beschermingsregime van de gebieden die binnen Natura 2000-gebieden liggen en die al onder de oude wet zijn aangewezen, treedt terug.

Natuurwaarden en natuurschoon waarvoor deze gebieden waren aangewezen, worden opgenomen in de doelstellingen voor instandhouding van het betreffende Natura 2000-gebied. Voor gebieden die buiten de Natura 2000-gebieden liggen, geldt dat handelingen in of rondom Beschermde natuurmonumenten die schadelijk kunnen zijn voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis of voor dieren en planten in dat gebied, of die het Beschermde natuurmonument ontsieren, zijn verboden, tenzij de Minister van LNV of de provincie een vergunning heeft verleend.

2.5.3 Wetlands

De begrenzingen van Wetlands in Nederland komt overeen met de begrenzing van Vogelrichtlijngebieden. De aanwijzing is geregeld in de Beschikkingen in het kader van de Vogelrichtlijn (Ministerie van LNV). De natuurwaarden binnen Wetlands hebben met name betrekking op de functie voor vogels. Wanneer effecten op Vogelrichtlijngebieden (Natura 2000-gebieden) zijn bepaald, dan geldt de uitkomst hiervan ook voor Wetlands.

3 Huidige natuurwaarden

3.1 Algemene beschrijving

De locaties liggen in drie kilometerhokken, te weten 163-443, 162-444 en 163-444. De ligging van deze kilometerhokken is weergegeven in bijlage 1.

Locatie A

Op de locatie staat basisschool Het Visnet (zie figuur 3.1). De locatie is nagenoeg geheel verhard. Op de speelplaats van de school staan enkele grotere bomen, waaronder een acacia, een gewone es en een beuk.

Locatie B

Op locatie B staat eveneens een basisschool (De Woudmees). Voor de school ligt een grasveldje (zie figuur 3.2). Langs de Heideweg en de Prinsenweg staan Amerikaanse eiken. Op de speelplaats bij de school staan enkele bomen, waaronder beuk en gewone esdoorn.

Figuur 3.1 Locatie A, basisschool Het Visnet

Figuur 3.2 Locatie B, basisschool De Woudmees

Locatie C

Op de locatie staat een oud pand, waarvan het gedeelte aan de Rijksweg in gebruik is als bibliotheek (zie figuur 3.3). De achterzijde van het pand wordt gebruikt door de postduivenvereniging en door de brandweer. Naast het pand staat een grote zomereik. De achterzijde van het pand grenst juist aan de uiterwaarden van de Neder-Rijn.

ConceptKenmerk N003-4463429FKO-pla-V01

Locatie D

Op de locatie is een oude gymzaal aanwezig. Aan de zuidzijde van de gymzaal ligt een grasveldje (hondenuitlaatplaats). Rondom de gymzaal is struweel / bossage aanwezig (zie figuur 3.4).

Figuur 3.3 Locatie C, Dorpshuis**Figuur 3.4 Locatie D, gymzaal + grasveldje****Locatie E**

De locatie bestaat uit weiland en ruigte. De locatie wordt in het midden gescheiden door een betegeld pad; aan de noordzijde hiervan liggen weilandjes met her en der enkele kleinere boompjes (zie figuur 3.5). Het perceel ten zuiden van het pad bestaat uit ruigte, struweel (zie figuur 3.6) en enkele zandbulten (vermoedelijk afkomstig van de nieuwbouw naast de locatie). De locatie is ingesloten door bestaande bebouwing.

Figuur 3.5 Locatie E, weilandjes**Figuur 3.6 Locatie E, ruigte**

Op geen van de vijf locaties is oppervlaktewater aanwezig.

3.2 Beschermd soorten

3.2.1 Flora

Ruim 100 plantensoorten worden beschermd door de Flora- en Faunawet. Volgens gratis beschikbare gegevens van het Natuurloket (www.natuurloket.nl) zijn de drie kilometerhokken goed onderzocht op het voorkomen van vaatplanten. In kilometerhok 162-444 komen twee tabel 1-soorten voor, in kilometerhok 163-443 vier tabel 1-soorten en in kilometerhok 163-444 drie tabel 1-soorten. Het aantal aangetroffen soorten van de Rode lijst bedraagt respectievelijk acht, elf en zeven. Tabel 2- en 3-soorten zijn niet aangetroffen in de drie kilometerhokken.

Op het braakliggend terrein met ruigte van locatie E is tijdens het oriënterende veldbezoek op 20 juli grote kaardenbol aangetroffen. Het betreft een tabel 1-soort. Voor tabel 1-soorten geldt een vrijstellingsregeling voor ruimtelijke ontwikkelingen. Overige beschermde soorten zijn niet waargenomen. Tabel 2- en/of tabel 3-soorten worden gezien het biotoop niet verwacht op de locatie.

De locaties A tot en met D bestaan hoofdzakelijk uit verhard (en bebouwd) gebied. Beschermde plantensoorten worden niet verwacht op deze locaties.

3.2.2 Vogels

Vogels worden tijdens het broedseizoen beschermd door de Flora- en Faunawet. Daarnaast worden vaste verblijfplaatsen van vogels (bijvoorbeeld kolonies, roefvogelnesten of spechtenholten) beschermd zowel tijdens als buiten het broedseizoen.

Op de locaties zijn tijdens het oriënterende veldbezoek alleen algemeen voorkomende vogelsoorten waargenomen zoals ekster, merel, groenling en vink. Op basis van de biotoop (het oriënterende veldbezoek vond plaats buiten het optimale inventarisatieperiode; het broedseizoen) kunnen op de locaties aan Rode lijst-soorten worden verwacht de huismus en de groene specht. De groene specht wordt alleen verwacht ter plaatse van locatie E (potentieel foerageergebied). Geschikte nestlocaties zijn niet aanwezig voor deze soort. Geschikte nestlocaties voor de huismus zijn alleen aanwezig in het oude pand aan de Rijksweg (locatie C), omdat dit pand een pannendak heeft. De overige gebouwen ter plaatse van locaties A, B en D hebben platte daken (huismussen nestelen doorgaans onder dakpannen).

3.2.3 Vleermuizen

Alle vleermuissoorten worden strikt beschermd door de Flora- en Faunawet (tabel 3). Zoogdieren zijn slecht onderzocht in de kilometerhokken 162-444 en 163-444 en niet onderzocht in kilometerhok 163-463.

ConceptKenmerk N003-4463429FKO-pla-V01

In de slecht onderzochte kilometerhokken 162-444 en 163-444 zijn respectievelijk drie en vier tabel 2- en 3-soorten aangetroffen, waarvan respectievelijk twee en drie Habitatrichtlijnsoorten. Waarschijnlijk zijn dit vleermuissoorten.

Volgens de Atlas van de Nederlandse vleermuizen [Limpens et al., 1997; verspreidingsgegevens op basis van 5 x 5 kilometerhokken] kunnen de volgende vleermuissoorten voorkomen in de ruime omgeving van Elst:

- Gewone baardvleermuis
- Franjestaart (Rode lijst)
- Watervleermuis (kolonies bekend in de ruime omgeving)
- Meervleermuis
- Gewone dwergvleermuis
- Ruige dwergvleermuis
- Rosse vleermuis (kolonies bekend in de ruime omgeving)
- Laatvlieger
- Gewone grootoorvleermuis (kolonies bekend in de ruime omgeving)

Van de genoemde soorten foerageren de gewone dwergvleermuis, de ruige dwergvleermuis en de laatvlieger ook in stedelijk gebied. Deze soorten kunnen het groen rondom de gebouwen op de locaties A tot en met D en het groen ter plaatse van locatie E mogelijk gebruiken als onderdeel van hun foeragegebied. Lijnvormige elementen zoals de rij met Amerikaanse eiken langs de Heideweg en de Prinsenweg ter plaatse van locatie B kunnen een geleidend element vormen in vliegroutes van vleermuizen.

Verblijfplaatsen van vleermuizen kunnen aanwezig zijn in gebouwen met spouwmuren, zolders en kieren. Het oude pand aan de Rijksweg ter plaatse van locatie C heeft potentie om door vleermuizen gebruikt te worden als verblijfplaats (pannedak, aanwezigheid kieren). De twee schoolgebouwen en de gymzaal hebben minder potentie om door vleermuizen te worden gebruikt als verblijfplaatsen (platte daken, geen zolders, weinig tot geen kieren), maar de aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen kan op basis van het oriënterende veldbezoek niet worden uitgesloten. Op locatie E staan geen gebouwen.

Bomen met hopen, holten en spleten die geschikt zijn als verblijfplaats voor vleermuizen zijn niet aangetroffen tijdens het veldbezoek.

3.2.4 Overige zoogdieren

Vrijwel alle inheemse zoogdiersoorten worden beschermd door de Flora- en Faunawet.

Volgens de Atlas van de Nederlandse zoogdieren [Broekhuizen et al., 1992;

verspreidingsgegevens op basis van 5 x 5 kilometerhokken] kunnen in de ruime omgeving van de locaties de volgende beschermde soorten voorkomen:

Concept

Kenmerk N003-4463429FKO-pla-V01

- Egel, gewone bosspitsmuis, tweekleurige bosspitsmuis, dwergspitsmuis, huisspitsmuis, mol, vos, hermelijn, wezel, bunzing, ree, rosse woelmuis, woelrat, aardmuis, veldmuis, dwergmuis, bosmuis, haas en konijn (allen tabel 1)
- Eekhoorn (tabel 2)
- Waterspitsmuis en boommarter (beide tabel 3)

De eekhoorn (tabel 2) wordt wegens het ontbreken van geschikt biotoop (bossages, met name naaldbos) niet verwacht op de vijf locaties. De waterspitsmuis en de boommarter (beide tabel 3) worden wegens het ontbreken van geschikte biotopen voor deze soorten evenmin verwacht op de locaties. Er worden alleen algemeen voorkomende tabel 1-soorten verwacht op de vijf locaties. Voor tabel 1-soorten geldt een vrijstellingsregeling voor ruimtelijke ontwikkelingen.

3.2.5 Amfibieën, reptielen en vissen

Alle inheemse amfibieën- en reptielensoorten en enkele vissoorten worden beschermd door de Flora- en Faunawet. Volgens gegevens van het natuurloket zijn in kilometerhok 163-444 twee tabel 2- en 3-soorten reptielen aangetroffen, waarvan één Habitatrictlijnsoort (het kilometerhok is redelijk onderzocht op betreffende soortgroep).

Naar verwachting zijn deze soorten aangetroffen in het bosgebied met heide in de noordoosthoek van dit kilometerhok. In de overige kilometerhokken zijn geen tabel 2- en 3-soorten reptielen en amfibieën aangetroffen (beide soortgroepen zijn hier ook slecht tot niet onderzocht).

Volgens Ravon (www.ravon.nl; verspreidingsgegevens op basis van 5 x 5 kilometerhokken) kunnen in de ruime omgeving van de locatie de volgende amfibieën en reptielen voorkomen;

- Kleine watersalamander, gewone pad, bruine kikker, bastaardkikker, meerkikker (allen tabel 1)
- Levendbarende hagedis (tabel 2)
- Kamsalamander, rugstreppad, poelkikker, hazelworm, zandhagedis en ringslang (tabel 3)

Op de vier verharde en nagenoeg geheel bebouwde locaties A tot en met D worden geen amfibieën en reptielen verwacht. Locatie E is evenmin geschikt voor amfibieën wegens het ontbreken van water. Mogelijk maken algemeen voorkomende tabel 1-soorten als gewone pad en bruine kikker gebruik van de locatie als overwinteringsgebied (veel amfibieën overwinteren in oude muizenholen of in de strooisellaag in bijvoorbeeld bossages). Voor tabel 1-soorten geldt een vrijstellingsregeling voor ruimtelijke ontwikkelingen.

De locaties A tot en met D zijn niet geschikt voor reptielen (verhard & bebouwd gebied). Op basis van het biotoop ter plaatse van locatie E (weilandjes en ruigten), kan hier mogelijk de levendbarende hagedis (tabel 2) voorkomen.

ConceptKenmerk N003-4463429FKO-pla-V01

De levendbarende hagedis is een typische bodembewoner, die in graslanden, heidevelden, droge delen van moerassen en bosranden leeft, en vaak onder een steen of omgevallen boomstam schuilt. Hazelworm en zandhagedis worden wegens het ontbreken van geschikt biotoop niet verwacht op de locatie.

Vissen komen niet voor op de locaties (geen oppervlaktewater aanwezig).

3.2.6 Insecten

Een aantal insectensoorten (dagvlinders, libellen en overige ongewervelden) wordt beschermd door de Flora- en Faunawet. Het betreft enkele aan specifieke biotopen gebonden soorten.

Insecten zijn volgens gegevens van het Natuurloket hoofdzakelijk slecht tot niet onderzocht in de drie kilometerhokken 162-444, 163-444 en 163-463. Beschermd dagvlinders en libellen zijn niet aangetroffen. In kilometerhok 163-444 is van de groep 'overige ongewervelden' één tabel 1-soort aangetroffen. Waarschijnlijk betreft het een mierensoort (behaarde bosmier, zwartrugbosmier of kale bosmier). Mierenhopen zijn niet waargenomen tijdens het oriënterende veldbezoek. De bijzondere beschermde dagvlinders en libellen zijn gebonden aan specifieke biotopen, zoals schrale hooilanden of structuurrijke heiden (dagvlinders) en matige voedselarme wateren (zoals vennen), veenplassen of verlandingszones van laagveenmoerassen of van hoogveen- en heidevennen (libellen).

Dergelijke biotopen zijn niet aanwezig op de vijf locaties, waardoor niet wordt verwacht dat er in het plangebied populaties van bijzondere beschermde dagvlinders of libellen voorkomen. Het voorkomen van bijzondere beschermde overige ongewervelden wordt, om dezelfde redenen als genoemd bij dagvlinders en libellen, evenmin verwacht.

3.2.7 Samenvatting beschermde soorten

In tabel 3.1 is de waarde van de locaties voor beschermde soorten samengevat.

Tabel 3.1 Beschermde dier- en plantensoorten die kunnen worden verwacht op de vijf locaties

Soortgroep	Beschermde soorten	Opmerkingen
Flora	Locaties A t/m D: geen beschermde soorten Locatie E: grote kaardebol (tabel 1)	
Vogels	Locatie A t/m E: foerageergebied van huismus (Rode lijst) Locatie C: mogelijke nestlocatie van huismus (Rode lijst) Locatie E: mogelijk foerageergebied groene specht	In het groen op de locaties zijn nestgelegenheden aanwezig voor algemene soorten als merel, zanglijster, vink, heggemus e.d.
Vleermuizen	Alle locaties kunnen onderdeel uitmaken van <i>foerageergebied</i> van soorten als gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger (alle tabel 3). Lijnvormige elementen zoals de rij Amerikaanse eiken ter plaatse van locatie B kunnen een geleidend element vormen in <i>vliegroutes</i> van vleermuizen. De te slopen panden op de locaties A, B, C en D bevatten mogelijk <i>verblijfplaatsen</i> van vleermuizen.	
Overige zoogdieren	Op de locaties worden alleen algemeen voorkomende tabel 1-soorten verwacht zoals egel, gewone bosspitsmuis, tweekleurige bosspitsmuis, dwergspitsmuis, huisspitsmuis, mol, hermelijn, wezel, bunzing, rosse woelmuis, woelrat, aardmuis, veldmuis, dwergmuis, bosmuis, haas en konijn.	
Insecten	Populaties van beschermde insectensoorten worden niet verwacht op de locaties.	
Amfibieën	Locatie A t/m D: geen functie voor amfibieën Locatie E: mogelijk overwinteringslocatie voor tabel 1-soorten zoals bruine kikker en gewone pad.	
Reptielen	Locatie A t/m D: geen functie voor reptielen Locatie E: mogelijk levendbarende hagedis (tabel 2)	
Vissen	Geen vissen op de vijf locaties.	

3.3 Beschermd gebied

3.3.1 Natura 2000-gebied Neder-Rijn

De begrenzing van het Natura 2000-gebied Neder-Rijn omvat de uiterwaarden van de Neder-Rijn van globaal Wijk bij Duurstede tot Renkum. Locatie C langs de Rijksstraatweg grenst aan deze uiterwaarden. De uiterwaarden bestaan uit (agrarische) graslanden, verspreide akkers, verspreide bosjes, ontgrondingsgaten, wateren en moerasgebiedjes. De *kwalificerende soorten* zijn:

- Kleine zwaan
- Kogans en
- Kwartelkoning

Van de kleine zwaan en de kogans komen drempeloverschrijdende aantallen voor. De vogels benutten het gebied als overwinteringsgebied en/of rustplaats. Het gebied behoort tot één van de vijf belangrijkste broedgebieden voor de kwartelkoning in Nederland.

Andere *relevante soorten* zijn porseleinhoen, ijsvogel (broedvogels), brandgans en nonnetje (niet-broedvogels). Andere trekkende vogelsoorten waarvoor het gebied van betekenis is als broedgebied, overwinteringsgebied en/of rustplaats zijn fuut, aalscholver, grauwe gans, smient, krakeend, pijlstaart, slobbeend, tafeleend, kuifeend, meerkoet, kievit, grutto, wulp en oeverwaluw. De biotopen van deze vogels hebben mede de begrenzing van het gebied bepaald.

Overige soorten die nog in gebied voorkomen als broedvogel zijn roerdomp, visdief en blauwborst [Ministerie van LNV, Directie Natuurbeheer, 2003].

3.3.2 Ecologische hoofdstructuur

Zowel de noord- als de zuidzijde van Elst wordt begrensd door de EHS. De vijf locaties liggen niet binnen de begrenzing van de EHS.

Volgens de Ecologische hoofdstructuur van de provincie Utrecht zijn de buitenwaarden langs de Neder-Rijn aangewezen als 'nieuwe natuur'. Locatie C (gelegen aan de Rijksstraatweg) grenst juist aan deze buitenwaarden.

De zone langs de noordzijde van Elst is aangeduid als 'bestaande natuur' en voor een klein gedeelte als 'zoekgebied' of 'beheersgebied'. Locatie E ligt het dichtst bij deze zone, op een afstand van circa 75 m.

4 Toetsing natuurbeschermingswetgeving

4.1 Beschrijving voornemens

Het voornemen bestaat uit de herontwikkeling van vijf locaties binnen de bebouwde kom van Elst. De ligging van de locaties is weergegeven in bijlage 1. Onderstaand is per locatie kort de voorgenomen herontwikkeling beschreven.

Locatie A (basisschool Het Visnet)

De voorgenomen herontwikkeling betreft de realisatie van 30 rijwoningen (twee lagen en een kap) en één rijwoning.

Locatie B (basisschool De Woudmees)

Op de locatie zijn vier rijwoningen met twee lagen en een kap gepland en 15 appartementen.

Locatie C (dorpshuis, brandweer, postduivenvereniging)

Voor de herontwikkeling is uitgegaan van één variant waarin het voorste gedeelte met dorpshuis behouden blijft en aan de achterzijde nieuwbouw van appartementen worden gerealiseerd. Het bestaande gedeelte wordt herontwikkeld naar vier appartementen / woningen. De nieuwbouw bestaat uit de realisatie van 12 appartementen in twee bouwlagen.

Locatie D (Gymzaal Elst, postkantoor)

De voorgenomen herontwikkeling gaat uit van 10 rijwoningen en vier twee onder één kap woningen.

Locatie E (Het Bosje fase 3)

De voorgenomen herontwikkeling betreft de bouw van een multifunctioneel gebouw begin 2008. De basisscholen, dorpshuis en gymzaal zullen verhuizen naar het multifunctioneel gebouw. Naast het multifunctioneel gebouw in Het Bosje fase 3 zullen er ook woningen worden gebouwd op deze locatie.

4.2 Beschermden soorten

Beschermden insecten worden niet verwacht op de locaties. Vissen komen er niet voor. Daarom zijn deze twee soortgroepen niet meegenomen in de effectbeschrijving.

4.2.1 Flora

Op de locaties A tot en met D komen geen beschermden plantensoorten voor. Op locatie E is grote kaardebol aangetroffen, een algemeen voorkomende tabel 1-soort die groeit op dijken, ruigten, braakliggende grond, bermen, langs spoorwegen, bij havens, industrieterreinen, spoorwegterreinen, plantsoenen, zandafgravingen en kapvlakten.

De voorgenomen woningbouw heeft tot gevolg dat de soort waarschijnlijk verdwijnt op de locatie. Voor tabel 1-soorten geldt een vrijstellingsregeling voor ruimtelijke ontwikkelingen. Tabel 2- of tabel 3-soorten worden niet verwacht op de locatie.

4.2.2 Vogels

Verstorende werkzaamheden zoals het verwijderen van bossages, het kappen van bomen of het bouwrijp maken dienen buiten het broedseizoen (15 maart - 15 juli) te worden opgestart of uitgevoerd. Het aantasten van broedvogels wordt door de Flora- en Faunawet verboden.

Hoewel de huismus nog steeds erg talrijk is, vertoont de soort een duidelijke achteruitgang sinds de jaren 90 [SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002]. Vermoedelijk heeft de soort vooral te lijden onder vermindering van broedgelegenheid (minder nestplekken door renovatie en isolatie van oude woningen) in combinatie met afgenomen voedselaanbod (minder braakliggende gronden door verdichting stedenbouw) [SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002].

Naar verwachting vormen de locaties foerageergebied voor de huismus (Rode lijst). Met name locatie E bevat relatief veel openbaar groen. Door het bebouwen van deze locatie verdwijnt dit groen voor een groot deel. De locaties zijn echter van een dermate geringe omvang, dat geen negatief effect wordt verwacht op de populatie huismussen in Elst. Daarnaast verdwijnt niet al het groen op de locaties; voor een deel blijft groen aanwezig / wordt groen ontwikkeld in de vorm van tuinen.

Het oude pand op locatie C vormt mogelijk broedgelegenheid voor de soort. Huismussen broeden in losse kolonies van enkele tot tientallen nesten. Aanbevolen wordt om in het broedseizoen, dat bij de huismus loopt van april tot augustus, nader onderzoek te doen naar de mogelijke aanwezigheid van broedende huismussen in het pand op locatie C. Indien broedende huismussen worden aangetroffen, dient een ontheffing te worden aangevraagd. Deze ontheffing wordt naar verwachting verleend door het Ministerie van LNV, omdat het een uiterst talrijke broedvogel betreft en het voornemen naar verwachting geen negatief effect heeft op de populatie huismussen in Elst.

Hoewel niet waargenomen tijdens het veldbezoek, is het op basis van het biotoop op locatie E niet geheel uitgesloten dat de groene specht gebruik maakt van locatie E als onderdeel van zijn foerageergebied. Door de voorgenomen woningbouw verdwijnt mogelijk dit foerageergebied voor een groot deel.

Echter zijn er nog ruim voldoende soortgelijke biotopen aanwezig in de omgeving van de locatie. Een negatief effect van woningbouw op de populatie van groene spechten in de omgeving van Elst wordt niet verwacht.

4.2.3 Vleermuizen

De vijf locaties kunnen met name een functie hebben als onderdeel van foerageergebied van vleermuizen als de gewone dwergvleermuis, de ruige dwergvleermuis en de laatvlieger. De locaties A tot en met D hebben een dermate gering oppervlak, dat de voorgenomen herontwikkeling van deze vier locaties naar verwachting geen negatief effect heeft op populaties van deze vleermuizen in de omgeving van Elst. In de omgeving van de locaties zijn voldoende alternatieven voor deze soorten aanwezig. Bovendien bieden nieuw aan te leggen tuintjes ook nieuwe foerageergelegenheden.

Locatie E bevat duidelijk meer openbaar groen dan de andere vier locaties en is qua oppervlak ook groter. Mogelijk heeft deze locatie een relevante functie als foerageergebied voor de vleermuizen in Elst. Omdat deze mogelijke functie op dit moment nog niet bekend is, wordt aanbevolen om op deze locatie onderzoek te doen naar vleermuizen, waarbij gelet wordt op de mogelijke functie van de locatie als foerageergebied.

Aantasting van geleidende elementen in vliegroutes van vleermuizen wordt evenmin verwacht, omdat de rij met Amerikaanse eiken langs de Heideweg en de Prinsenweg ter plaatse van locatie B niet wordt verwijderd (uitgangspunt).

Verblijfplaatsen van vleermuizen kunnen aanwezig zijn in de te slopen panden op de locaties A tot en met D. Omdat niet bekend is of hierbij verblijfplaatsen van vleermuizen worden aangetast, wordt aanbevolen nader onderzoek te verrichten naar het voorkomen van verblijfplaatsen van vleermuizen middels een batdetector. Op basis van de resultaten van dit nader onderzoek kan het effect worden ingeschat op verblijfplaatsen van vleermuizen. Indien verblijfplaatsen aanwezig zijn in het te slopen gedeelte, dient een ontheffing in het kader van de Flora- en Faunawet te worden aangevraagd. Bij het onderzoek kunnen telkens twee locaties op één ochtend / avond met elkaar gecombineerd worden.

4.2.4 Overige zoogdieren

Verblijfplaatsen van algemeen voorkomende tabel 1-soorten zoogdieren kunnen worden aangetast tijdens werkzaamheden op de locaties. Voor het aantasten van tabel 1-soorten geldt een vrijstellingsregeling voor ruimtelijke ontwikkelingen.

4.2.5 Amfibieën en reptielen

Tijdens werkzaamheden op locatie E kunnen winterverblijfplaatsen van algemeen voorkomende tabel 1-soorten amfibieën zoals gewone pad en bruine kikker worden aangetast. Voor het aantasten van tabel 1-soorten geldt een vrijstellingsregeling voor ruimtelijke ontwikkelingen. Op basis van regionale verspreidingsgegevens en het biotoop van locatie E, kan het voorkomen van de levendbarende hagedis op deze locatie niet worden uitgesloten.

Om het effect te kunnen bepalen op deze soort, wordt aanbevolen nader onderzoek uit te voeren naar het eventueel voorkomen van de soort op de locatie. Indien de soort tijdens dit veldbezoek wordt aangetroffen, dient een ontheffing te worden aangevraagd.

4.3 Beschermde gebieden

4.3.1 Natura 2000-gebied Neder-Rijn

De vijf locaties hebben geen functie voor de genoemde kwalificerende, relevante of overige soorten van het Vogelrichtlijngebied (zie paragraaf 3.3.1).

De nieuwbouw ter plaatse van locatie C, grenzend aan de uiterwaarden van de Neder-Rijn, bestaat uit de realisatie van 12 appartementen in twee bouwlagen. Negatieve effecten als gevolg op verlichting worden niet verwacht gezien de geringe hoogte (twee bouwlagen) en uiterst geringe omvang van de locatie ten opzichte van de omvang van het Natura 2000-gebied.

Op basis van bovenstaande wordt uitgesloten dat de gewenste werkzaamheden / ontwikkelingen ter plaatse van de vijf locaties een negatief effect hebben op het Natura 2000-gebied Neder-Rijn.

4.3.2 Ecologische hoofdstructuur

De locaties A tot en met D zijn reeds verhard en bebouwd, waardoor niet wordt verwacht dat deze locaties een relevante functie hebben voor bijzondere fauna. Locatie E is niet verhard / bebouwd, maar is omgeven door bebouwing en wegen, waardoor ook van deze locatie geen relevante functie wordt verwacht voor fauna uit de EHS. Uitstralende effecten van de voornemens zoals een toename van verlichting, geluid en beweging worden evenmin verwacht gezien de geringe omvang van de locaties en het feit dat ze reeds omringd zijn door bestaande bebouwing.

Geconcludeerd wordt dat er geen aantasting plaats vindt van natuurwaarden (de zogenaamde 'wezenlijke waarden en kenmerken') van de Ecologische Hoofdstructuur.

5 Conclusies

Verstorende werkzaamheden zoals het verwijderen van bossages, het kappen van bomen of het bouwrijp maken dienen buiten het broedseizoen (15 maart - 15 juli) van vogels te worden opgestart of uitgevoerd.

Aanbevolen wordt om aanvullend onderzoek uit te voeren naar:

- Broedplaatsen van de huismus (Rode lijst) in het pand op locatie C aan de Rijksstraatweg
- Verblijfplaatsen van vleermuizen (alle tabel 3) in de te slopen panden op de locaties A tot en met D
- Foerageergebied van vleermuizen (alle tabel 3) op de locatie Het Bosje fase 3 (locatie E)
- De aanwezigheid van de levendbarende hagedis (tabel 2) op de locatie Het Bosje fase 3 (locatie E)

Een ontheffing in het kader van de Flora- en Faunawet dient te worden aangevraagd indien;

- Verblijfplaatsen van vleermuizen (alle tabel 3) worden aangetroffen op locaties A tot en met D
- Blijkt dat de locatie Het Bosje fase 3 (locatie E) een belangrijke functie als foerageergebied van vleermuizen heeft
- De levendbarende hagedis wordt aangetroffen op locatie E
- Broedende huismussen in het pand op locatie C worden aangetroffen

Uitgesloten wordt dat de gewenste werkzaamheden / ontwikkelingen ter plaatse van de vijf locaties een negatief effect hebben op het Natura 2000-gebied Neder-Rijn. Er vindt geen aantasting plaats van natuurwaarden (de zogenaamde 'wezenlijke waarden en kenmerken') van de Ecologische Hoofdstructuur.

6 Literatuur

[Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen, 1992]
Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

[Limpens, H., K. Mostert & W. Bongers, 1997]
Atlas van de Nederlandse vleermuizen (2^e druk). Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

[Ministerie van LNV, Directie Natuurbeheer, 2003]
Aanwijzing Vogelrichtlijngebied Neder-Rijn, No. DN.2002/1466.

Concept

Kenmerk N003-4463429FKO-pla-V01

[Ravon, 1996-2002]

Verspreidingsgegevens van amfibieën en reptielen van de periode 1996-2002.

Bron: www.ravon.nl

[SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002]

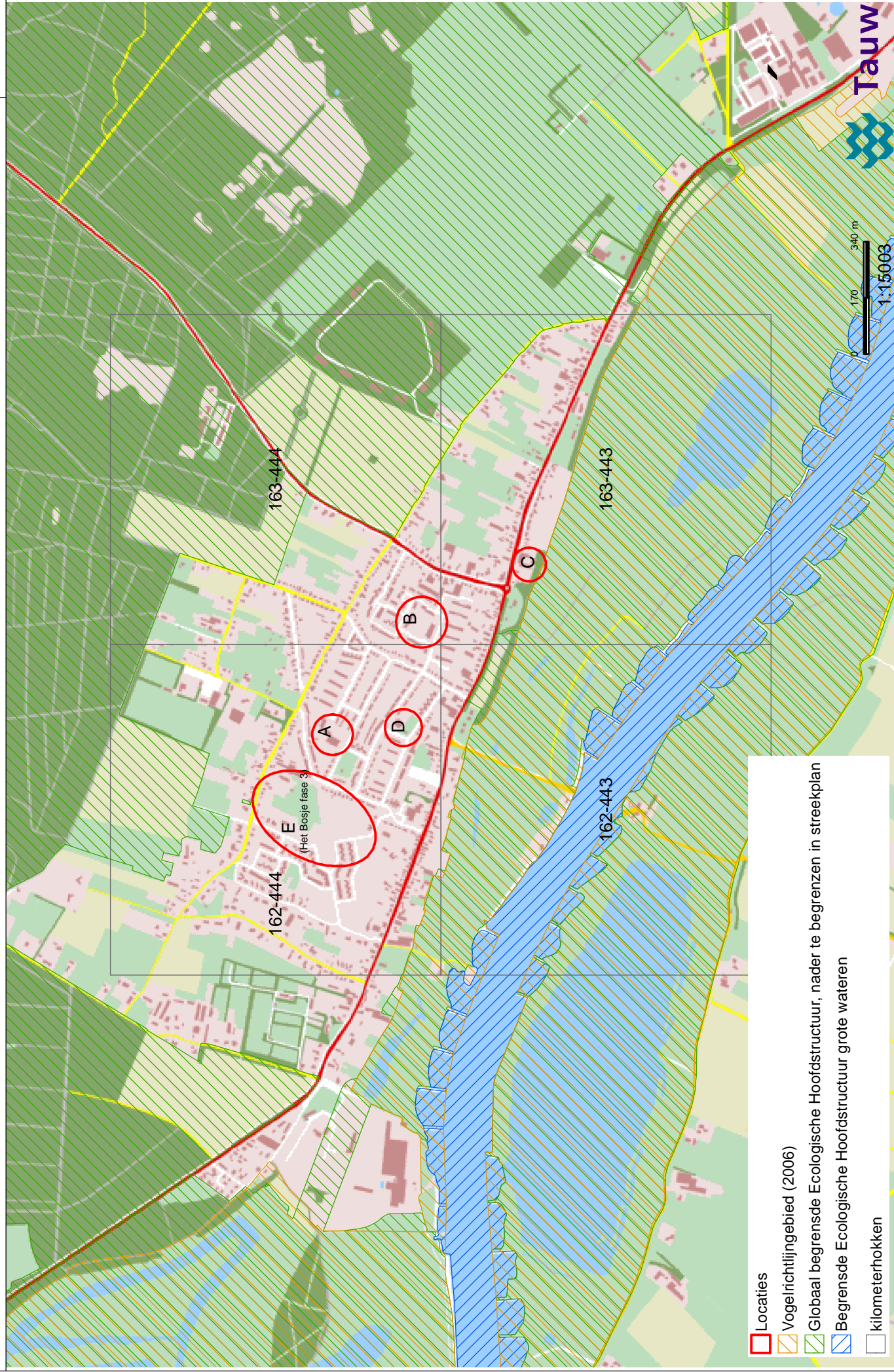
Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

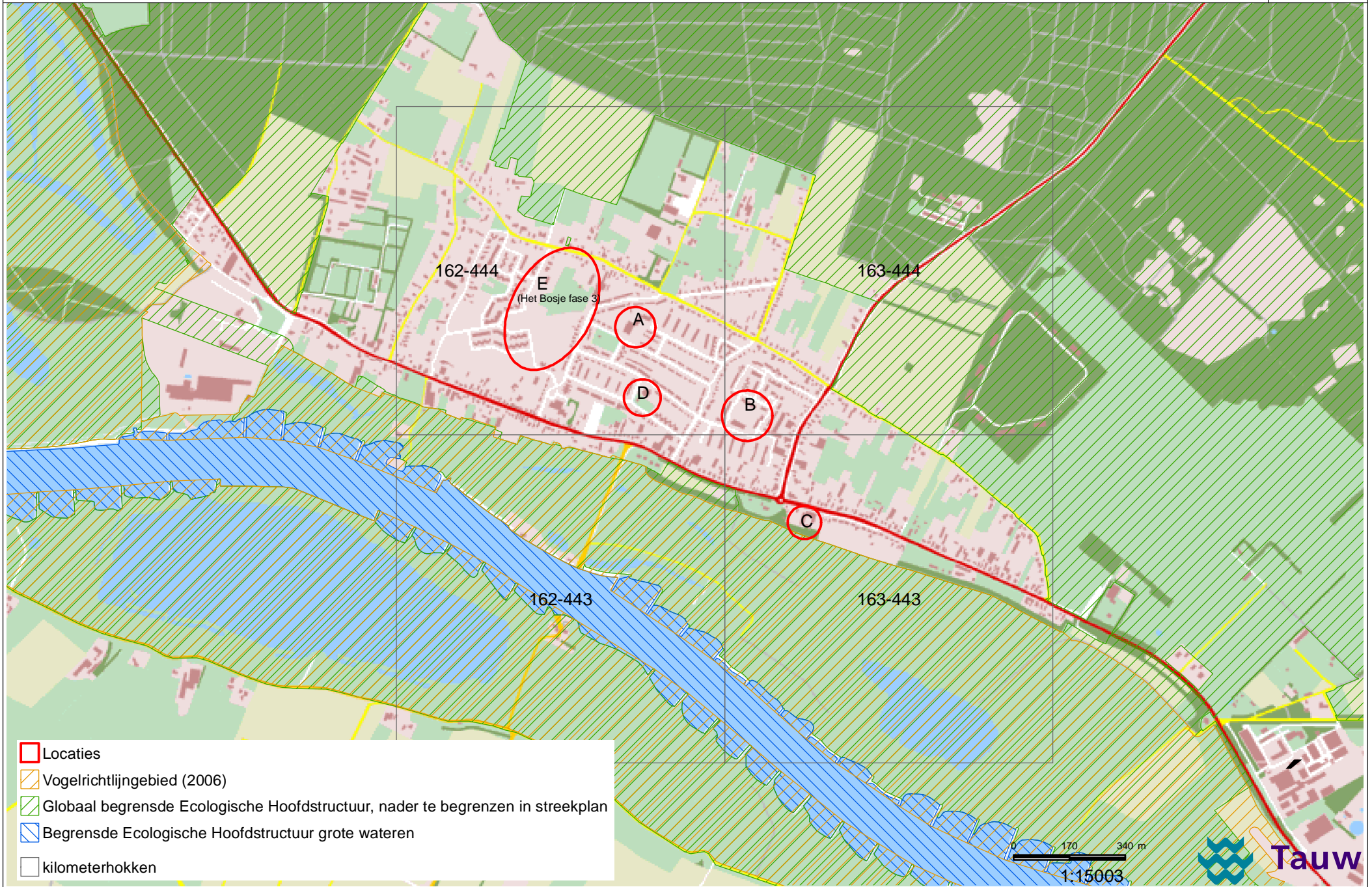
Concept

Kenmerk N003-4463429FKO-pla-V01

Bijlage 1

Ligging locaties en beschermde natuurgebieden

- Locaties
- Vogelrichtlijngedebied (2006)
- Globaal begrensde Ecologische Hoofdstructuur, nader te begrenzen in streekplan
- Begrensde Ecologische Hoofdstructuur grote wateren
- kilometerhokken